

О. С. Цокур
Україна, Одеса, ОНУ ім. І. Мечникова

**ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ПІЗНАННЯ ТЕНДЕРНИХ
ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТОСТІ МЕТОДАМИ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ САМОДІАГНОСТИКИ**

Інтеграція тендерного підходу в національну систему вищої педагогічної освіти на сучасному етапі є вкрай необхідною, оскільки тендерна збалансованість в українському суспільстві є одним із індикаторів його визнання як розвиненої держави, що стоїть перед європейським вибором. Тому вже зараз постає нагальна необхідність забезпечення тендерної рівності в нашому суспільстві, що вимагає нового світогляду, відповідно до якого стереотипне сприйняття жінок і чоловіків має бути замінене ідеєю розвитку їхнього особистісного потенціалу. Інтеграція тендерного підходу в сучасну вищу педагогічну освіту, як засвідчують провідні науковці-гендерологи (Т. Говорун, Т. Дороніна, О. Кікінежді, І. Кльоціна, В. Кравець та ін.), надасть реальну можливість майбутнім фахівцям сфери освітніх послуг через кваліфіковане розуміння його сутності з повагою ставитись як до рівноправного розкриття людиною свого особистісного потенціалу, так і до рівної можливості його реалізації незалежно від статі.

Водночас, незважаючи на розпочаті інноваційні перетворення в галузі демократизації й гуманізації національної системи освіти, питання інтеграції тендерного підходу в професійну підготовку студентів вищих педагогічних закладів ще не знайшло свого належного науково-теоретичного обґрунтування і відповідного методичного забезпечення. Це пояснюється інерційністю ідей застарілої парадигми професійного виховання психолого-педагогічних кадрів для сучасної освітньої галузі, в

межах якої було розроблено чинні навчальні плани і програми. Подоланню означеної суперечності сприятимуть дослідження з тендерної проблематики, зокрема ті, що розкривають сутність і методологію тендерного підходу, шляхи, умови і засоби його інтеграції у професійну підготовку студентів вищих педагогічних закладів національної системи освіти.

З огляду на викладене вище, *метою статті* є висвітлення способів та засобів інтеграції тендерного підходу у професійно-педагогічну підготовку студентів. При залученні студентів до пізнання тендерних характеристик своєї особистості методами психологічної самодіагностики в досвіді експериментального дослідження, проведеного на базі ОНУ ім. І. І. Мечникова, ми виходили з таких настанов. По-перше, комплекс тендерних характеристик особистості є багатофакторним конструктом, що містить у собі, як мінімум, тендерну ідентичність, маскулітні і фемінітні риси особистості, стереотипи й настанови, пов'язані зі статево типовими формами і моделями поведінки (І. Кльоціна). По-друге, всі тендерні характеристики є складовими Я-концепції особистості, оскільки тендер є найраннішим, центральним і активно-організуючим її компонентом (М. Кун, Т. Макпартленд). По-третє, тендерні характеристики як багатофакторний конструкт не завжди тісно взаємопов'язані між собою, оскільки кожна з цих характеристик може мати свою історію розвитку і відрізнитися специфікою прояву (І. Кон).

У цьому зв'язку вивчення студентами тендерних характеристик особистості методами психологічної діагностики і самодіагностики проводилося в три етапи після того, як ними був засвоєний необхідний мінімум інформації з тендерної проблематики, яка викладалася в курсі психолого-педагогічних і суспільних дисциплін. При цьому на першому етапі головна увага приділялась засвоєнню тендерних характеристик особистості. Звертаючи увагу студентів на те, що в більшості

людей тендерна ідентичність (як усвідомлення ними своєї приналежності до чоловічого чи жіночого роду і як суб'єктивний досвід психологічної інтеріоризації чоловічих та жіночих рис), як правило, відповідає біологічній статі, то відчуття приналежності до розряду жінок або чоловіків, що лежить в основі тендерної ідентичності, об'єднує основні тендерні характеристики. Як наслідок, кожна людина з необхідністю буде демонструвати відповідні певній статі характеристики своєї особистості, щоб з урахуванням власної тендерної ідентичності, що може бути суперечливою чи несуперечливою, підтримувати відчуття приналежності саме до тієї чи іншої статі.

Другий етап мав за мету засвоєння студентами сукупності прийомів психологічної діагностики і самодіагностики за допомогою ознайомлення й оволодіння відповідним психологічним інструментарієм, призначеним для вивчення тендерних характеристик особистості. Для цього в ході двох практичних занять студентам пропонувалося послідовно заповнити комплекс запитань запропонованого опитувача, спрямованих на вивчення тендерних характеристик своєї особистості. При цьому нами адаптувався алгоритм послідовності дій викладача з використання методу психологічної самодіагностики, запропонований І. С. Кльоціною [1: 136]. Зокрема, згідно із зазначеним алгоритмом взаємодії викладача-експериментатора зі студентами, останніми було виконане заповнення відповідних опитувачів (тест Лірі; опитувач «Хто Я?» М. Куна і Т. Макпартленда; опитувач статевих ролей С.Бем; опитувач «Приказки» І. Кльоціна та ін.) і здійснена згідно

їх інструкціям обробка емпіричних результатів. При цьому, щоб максимально стимулювати розумову активність студентів в пізнанні власних тендерних характеристик, ми прагнули досягнення у процесі взаємодії зі студентами саме партнерського стилю спілкування, що відповідає принципам толерантності й урахування їх тендерної ідентичності.

Зазначимо, що третій етап в ознайомленні студентів із змістом та способами психологічної самодіагностики був спрямований на більш глибоке осмислення ними інформації про тендерну ідентичність загалом і, зокрема, оволодіння навичками психологічної саморефлексії. Для цього прикінцеве заняття було присвячено презентації результатів їх письмової роботи «Гендерний автопортрет». Студентам пропонувалося самостійно оцінити якість своєї творчої роботи за такими критеріями: повнота опису тендерних характеристик в автопортреті; глибина аналізу тендерних характеристик; адекватність використання тендерної термінології; змістовність висновків і рекомендацій.

Загалом, ми прагнули ознайомити студентів з найбільш відомими й цікавими методиками самодіагностики, які дозволяють вивчати їхні тендерні характеристики особистості для того, щоб при виконанні професійної ролі вчителя виявляти якості педагога-гендеролога: рефлексивні (критична оцінка своїх тендерних стереотипів, ролей і актів поведінки; бачення сенсу в тендерній освіті та самовихованні; тендерна чутливість й ідентифікація); аутопсихологічні (вибір адекватної стратегії самовдосконалення і самореалізації).

Література

І. Клеціна І. С. Гендерная социализация /И. С. Клеціна. - СПб.: Питер, 1998. - 233 с.